

Analiza stanja v destinaciji

PREDLOGA

Kazalo

Uvod	2
Povezana merila	2
Obseg	3
Navodila za uporabo	3
1. del: Vplivi turizma na vire v destinaciji	4
1.1 Narava in okolje	4
1.1.1 Zavarovana območja in biotska raznovrstnost	4
1.1.2 Hidrologija in geologija	9
1.1.3 Pokrajina in razgledi	14
1.1.4 Hrup in osvetlitev	15
1.1.5 Kakovost zraka in promet	15
1.2 Kultura	17
1.3 Socialno-ekonomski in sociokulturni viri	17
1.3.1 Lokalno prebivalstvo	17
1.3.2 Zasebni sektor in lokalno gospodarstvo	18
1.3.3 Javni sektor	18
2. del: Razvoj, ki vpliva na turizem destinacije	19
2.1 Okoljska tveganja	19
2.2 Nevarnost naravnih nesreč	19
2.3 Podnebne spremembe	19
2.4 Tveganja za zdravje in varnost	19
2.5 Prostorski razvoj	20

Uvod

Analiza stanja v destinaciji je merilo številka 1.7 v standardu Slovenia Green, zato jo morate destinacije, vključeno v Zeleno shemo slovenske turizma, obvezno pripraviti.

Analiza stanja prispeva k temu, da destinacije bolje spoznajo svoje danosti, vzajemno delovanje danosti in turizma ter morebiten vpliv turizma na destinacijo.

Namen analize stanja v destinaciji je, da:

- se pripravi pregled danosti destinacije, na katere vpliva turizem (notranja analiza);
- se ugotovijo morebitni zunanji dejavniki in tveganja, ki vplivajo na turizem destinacije, oziroma tisti vplivi, ki bodo pomembni v prihodnosti (zunanja analiza).

V prvem delu pričujočega dokumenta obravnavamo notranji razvoj, v drugem delu pa zunanje okolje destinacije.

Povezana merila

Značilnosti in vplivi turizma na destinacijo, ki bodo v analizi stanja ustrezno opisani in obravnavani, se navezujejo na naslednja merila v standardu Slovenia Green:

DESTINACIJSKI MANAGEMENT		
1.7	Analiza stanja	V destinaciji obstaja analiza stanja, ki zajema vplive turizma na naravo in pokrajino, okolje in podnebje, kulturo in tradicijo ter lokalno skupnost.
1.1 2	Upravljanje turističnega obiska	Za optimizacijo vplivov turizma na naravne, kulturne in družbene vire destinacija izvaja ustrezne ukrepe upravljanja turističnega obiska. Pri tem se naslanja na izvedeno analizo stanja.
NARAVA IN POKRAJINA		
2.5	Spremljanje vplivov turizma na naravo	Destinacija spremlja vpliv turizma na ekosisteme, naravne znamenitosti ter živalske in rastlinske vrste in njihove habitate. Pri tem se naslanja na izvedeno analizo stanja.
OKOLJE IN PODNEBJE		
3.2	Onesnaženje zraka	Destinacija ustrezno naslavlja onesnaženje zraka. Pri tem se naslanja na tveganja in vplive turizma na kakovost zraka, identificirane v analizi stanja.
3.3	Hrup	Destinacija ustrezno regulira in minimizira hrup. Pri tem se naslanja na tveganja in vplive turizma, identificirane v analizi stanja. Destinacija podjetja in obiskovalce spodbuja k minimizaciji hrupa.
3.4	Svetlobno onesnaženje	Destinacija ustrezno naslavlja vplive svetlobnega onesnaženja na živalstvo, rastlinstvo in izkušnjo gostov. Pri tem se naslanja na tveganja in vplive turizma, identificirane v analizi stanja.
3.1 0	Mehka mobilnost	Destinacija ima izdelano strategijo mehke mobilnosti, v kateri so opredeljeni ukrepi za minimizacijo vplivov transporta iz analize stanja. Spodbujata se pešačenje in kolesarjenje.
3.1 9	Odgovori na podnebne spremembe	Destinacija prilagajanju na podnebne spremembe namenja vso potrebno pozornost, pri čemer se naslanja na analizo stanja.
KULTURA IN TRADICIJA		
4.3	Upravljanje vplivov turizma na kulturo	Destinacija spremlja vpliv turizma na ekosisteme, naravne znamenitosti ter živalske in rastlinske vrste in njihove habitate. Pri tem se naslanja na izvedeno analizo stanja.

Obseg

Analiza stanja je raziskovalna študija **opisne narave** in ne kvantitativna analiza merljivih vplivov.

Analiza stanja mora vključevati **neposredne in posredne** vplive.

Analiza stanja mora upoštevati **negative vplive** (ki jih je treba obravnavati) in **pozitivne vplive** (ki jih je treba spodbujati).

Navodila za uporabo

Predlogo za analizo stanja v destinaciji izpolnite tako, da vpišite zahtevane podatke v ustrezna polja; najprej opišete najpomembnejše danosti:

...

... in nato vplive turizma – tako pozitivne kot negativne.

Pozitivni:

-

-

Negativni:

-

-

1. del: Vplivi turizma na vire v destinaciji

Pri vsaki temi najprej opišite danosti destinacije, nato pa razložite vpliv turizma na posamezno danost oziroma vir.

1.1 Narava in okolje

1.1.1 Zavarovana območja in biotska raznovrstnost

Opišite zavarovana območja in kako so ta dostopna turistom (npr. označene poti, informativne table in informacijski center, vodeni ogledi, ponudniki drugih dejavnosti itn.). Opišite tudi rastlinstvo in živalstvo destinacije, ki je posebnega pomena, posebej vrste, ki so na rdečem seznamu ogroženih vrst.

Na destinaciji Zeleni kras se nahajajo sledeča zavarovana območja:

Regijski park:

- **Notranjski regijski park**

Notranjski regijski park, v obsegu površine 22282 ha, ki je bil zavarovan leta 2002. NRP predstavlja enega izmed treh regijskih parkov v Sloveniji in obsega območje treh občin Cerknice, Blok in Loške doline. Ustanovljen je bil leta 2002 z namenom, da se ohranjajo, varujejo in raziskujejo naravne in kulturne vrednote tega območja. Odlikujejo ga visoka stopnja ohranjenosti naravnih življenjskih prostorov, številni naravni spomeniki, izjemna pestrost živih bitij, na drugi strani pa razpoznavna kulturna krajina, ki jo je zaznamoval dolgotrajen kakovosten preplet človeka in narave, ponaša se z veliko ekološko, biotsko in krajinsko vrednostjo.

Največjo posebnost parka predstavlja Cerkniško jezero – največje presihajoče jezero v Evropi. Park ohranja, varuje in raziskuje naravne in kulturne vrednote tega območja, ki ga odlikuje visoka stopnja ohranjenosti naravnih življenjskih prostorov, številni naravni spomeniki in izjemna pestrost živih bitij. Na drugi strani se park ponaša z razpoznavno kulturno krajino, ki jo je zaznamoval dolgotrajen kakovosten preplet človeka in narave.

Raznolikost življenjskih okolij je omogočila razvoj številnih vrst kopenskih, močvirnih ter vodnih rastlin in živali. Tu lahko občudujemo kar tri četrtine vseh vrst slovenskih metuljev, dve tretjini vseh vrst slovenskih ptic in kar tri četrtine vseh vrst slovenskih dvoživk. Cerkniško polje s presihajočim jezerom je za življenje rastlin in živali eno najpomembnejših območij v Sloveniji. Presihanje jezera daje svoj čar celotni pokrajini, ki se spreminja iz dneva v dan. Njegove največje poplave in obdobja, ko v celoti presahne in se voda zadržuje samo še po strugah, dajejo tej pokrajini svojevrsten pečat.

Poslanstvo in prednostna naloga Notranjskega parka je varovanje naravnih in kulturnih vrednot. V parku skrbijo za kulturno in naravovarstveno ozaveščanje prebivalcev in obiskovalcev parka. Vzpodbujajo pa tudi inovativen, trajnosten in premišljen turistični razvoj regije.

V Notranjskem regijskem parku je večina poti in dostopnih točk urejenih in dostopnih, trenutno je v teku več projektov, ki bodo poskrbeli za trajnostno infrastrukturo in usmerjanje obiskovalcev skozi občutljivo kraško območje. V ta namen bo zgrajen center za obiskovalce, ki bo služil kot vstopna točka na Cerkniško jezero ter urejene opazovalnice in sprehajalne poti (vključno s plavajočim pontonom) za pristno doživetje tega kraškega sveta.

Krajinski parki:

- **Krajinski park Pivških presihajočih jezer**

Območje Krajinskega parka Pivška presihajoča jezera je najmlajše zavarovano območje narave v Sloveniji. Po dveletnem postopku ustanavljanja, je občinski svet Občine Pivka maja 2014 sprejel Odlok o Krajinskem parku Pivška presihajoča jezera. Površina parka znaša 140 km² (13781 ha, več kot polovica občine Pivka, ki meri 223 km²). Območje KPPPJ, ki sodi tudi pod Naturo 2000, znaša 99 % ozemlja. Območje odlikuje velika biotska pestrost; raziskovalci so tukaj našli 182 vrst rastlin, 211 vrst hroščev, 106 vrst dnevnih metuljev in 133 vrst ptic. Svoj življenjski prostor so tukaj našle tudi velike zveri, medved, volk in ris. Veliko rastlinskih in živalskih vrst, ki se tukaj dobro počutijo, so drugod ogrožene ali pa so celo že izginile.

Za izgled kulturne krajine in visoko stopnjo ohranjenosti narave so v veliki meri zaslužni kmetje. Kar 40 % kmetijskih površin je namreč vključenih v ekološko kmetijstvo, medtem ko je slovensko povprečje 7 %. Rabo prostora narekuje pokrajina, saj plitka zemlja in kraško površje ne dopuščata intenzivne kmetijske rabe. Tako se ob jezerih in na gmajnah pasejo drobnica, govedo in konji in tako skrbijo, da se krajina ne zarašča.

Izjemnost tega prostora je prepoznala tudi država Slovenija in območje Pivških presihajočih jezer, skupaj s še drugimi lokacijami klasičnega krasa, predlagala za vpis na seznam svetovne dediščine UNESCO. To je izjemno priznanje tukajšnjim prebivalcem in hkrati tudi možnost nadaljnjega razvoja, predvsem v turizmu. Začasne upravljalvske smernice v Krajinskem parku Pivška presihajoča jezera (v nadaljevanju KPPPJ) se uporabljajo do sprejema načrta upravljanja parka.

- **Planinsko polje**

Občina Postojna je z občinskim odlokom leta 1984 zavarovala območje Planinskega polja v svoji občini (668 ha - Planinska jama, Planinsko polje, Markova jama v Nartu, Škratovka, izviri v Malnih, Unška koliševka).

Na področju krajinskega parka Planinsko polje občasno (v poletnih mesecih) potekajo vodeni ogledi namenjeni spoznavanju za to okolje značilnih rastlin in živali in ogledi naravnih zanimivosti, sicer pa poti niso označene, ni informativnih tabel ali točk. Izjema sta samo Ravbarjev stolp in razvalina gradu Haasberg, na obrobju polja, ki sta opremljena z info tablami. Sprehajalne poti niso urejene, prav tako niso urejeni parkirni prostori - zelo slaba infrastruktura. Na zgornjem toku reke Unice je zelo uveljavljen tudi ribolovni turizem - muharjenje po načelu ulovi in spusti. Ogled Planinske jame je možen le z vodenim spremstvom, ki ga opravlja Jamarsko društvo Planina.

Na Planinskem polju je najbolj severozahodno rastišče travniške modre čebulice (*Scilla litardierei*), ki je endemit dinarskih kraških polj. Sicer pa tu gnezdijo ogrožene ptice, kot naprimer kosec (*Crex crex*), pisana penica (*Sylvia nisoria*), rjavi srakoper (*Lanius collurio*) in vodomec (*Alcedo atthis*). Na Planinskem polju živi svetovno ogrožena vrsta metulja strašničin mravljiščar (*Maculinea teleius*) ter dve vrsti, ki sta ogroženi v evropskem merilu, to sta petelinček (*Zerynthia polyxend*) in travniški postavnež (*Euphydryas aurinia*).

Kljub temu so prvi koraki k razvoju trajnostnega turizma in nadaljnjemu varovanju zaščitene območij narejeni. Na posameznih, manj občutljivih območjih, se ureja turistična infrastruktura. Vstopne točke v krajinski park se označuje z informacijami o ohranjanju naravnega okolja, itd. Obiskovalce se usmerja na manj občutljiva območja, kar omogoča spoštovanje in ohranjanje narave, živalstva in rastlinstva, preprečuje degradacija naravnega okolja, povečuje skrb za njegovo ohranitev in kakovost ter spremlja vplive turizma na ekosisteme, naravne znamenitosti ter živalske in rastlinske vrste in njihove habitate.

- **Mašun**

Mašun je gozdni zaselek na obsežni Snežniški planoti ob križišču javnih in gozdnih cest. Pred 2. svetovno vojno je na tem območju stal lovski gradič družine Schönburg-Waldenburg, takratne lastnice snežniških gozdov; leta 1943 je pogorel, obnovljena sta dva stolpa. Zdaj je na Mašunu več poslopij za gozdarske potrebe, tam sta tudi lovska kočja in gostilna Mašun.

V nekdanji gozdarski hiši so jeseni 2005 odprli informacijsko-izobraževalno središče, imenovano Gozdna hiša Mašun. V njem s fotografijami in filmom prikazujejo življenje medveda, najznamenitejše zveri snežniških gozdov. Uredili so tudi 4 km dolgo krožno gozdno učno pot, na kateri pohodnike na desetih točkah seznanjajo z živalstvom in rastlinstvom gozdov tega območja. Kot posebno gozdno območje je bila okolico Mašuna leta 1969 (zavarovovana kot krajinski park).

- **Rakov Škocjan (Rakova kotlina pri Rakeku) 1949, 124 ha**

Rakov Škocjan je kraška dolina ob severnem vznožju Javornikov, nastala z udiranjem in rušenjem stropa kraške jame. To dokazujeta 42 m visoki Mali naravni most, 37 m visoki Veliki naravni most ter soteski za njima.

Po dnu ravnega ilovnatga dna vijuga potok Rak, obdan z lazi in poplavnimi travniki. Rak polnijo vode, ki se skozi podzemlje stekajo s Cerknškega polja in izpod Javornikov. Rečica priteče na površje iz Zelških jam na vzhodni strani doline, ponikne pa v Tkalca jami na zahodnem delu.

Skupaj s Cerknškim jezerom in Križno jamo je Rakov Škocjan razglašen za mednarodno pomembno mokrišče - Ramsarsko območje. Dolina je tudi prvi slovenski krajinski park, ustanovljen že leta 1949. Po dolini je speljana tudi urejena in vzdrževana naravoslovna učna pot.

UNESCO:

- **Prvobitni bukovi gozdovi v Karpatih in stari bukovi gozdovi (Snežnik-Ždrocle)**

Destinacija Zeleni kras se ponaša z enim izmed dveh naravnih znamenitosti, ki so vpisane na svetovni seznam dediščine UNESCO. Poleg Škocjanskih jam, je v letu 2017 svoj vpis dobila tudi bukev – Prvobitni bukovi gozdovi Evrope. Gre za transnacionalni projekt vpisa naravne dediščine na UNESCO seznam, saj se omenjeno območje razteza čez 12 držav. Od konca zadnje ledene dobe se je evropska bukev v kratkem obdobju nekaj tisoč let razširila iz osamljenih zatočišč v Alpah, Karpatih, Dinaridih, Sredozemlju in Pirenejih v procesu, ki še poteka. Uspešna širitev po celem kontinentu je povezana s prilagodljivostjo in toleranco različnih podnebnih, geografskih in fizičnih pogojev.

- **Vplivno območje UNESCO Regijskega parka Škocjanske jame (porečje reke Reke)**

Vplivno območje Regijskega parka Škocjanske jame, ki zajema celotno porečje Reke, obsega 450 km². Leži na obsežnem stiku kraškega in nekraškega sveta ob jugozahodnem vznožju visoke pregrade dinarskih planot. Območje, ki je zaradi ugodne lege pod vplivom sredozemske klime, je tudi reliefno dobro razčlenjeno. Nad celotnim območjem kraljuje 1796 m visoki Snežnik, najvišja nealpska gora v Sloveniji, ki predstavlja njegovo skrajno vzhodno mejo.

- **Kandidatura za vpis Klasičnega krasa na Seznam svetovne dediščine pri UNESCO**

Ministrstvo za okolje in prostor konec januarja 2019 na Center za svetovno dediščino v Parizu vložilo kandidaturo za vpis Klasičnega krasa na Seznam svetovne dediščine pri UNESCO. Predlagano območje Klasičnega krasa obsega 25.461 ha (vplivno območje pa 58.339 ha) in leži v občinah Bloke, Cerknica, Logatec, Loška dolina, Pivka in Postojna, in sicer z osrednjima zavarovanima območjema – Notranjskim Klasični kras obsega vse najznačilnejše kraške pojave in izjemna kraška polja Klasičnega krasa (Cerkniško polje, Planinsko polje in niz Pivških presihajočih jezer), ki so tipičen primer nastanka in razvoja kraških polj; vse najpomembnejše jame na tem območju (med njimi Postojnska jama, Planinska jama, Križna jama in Nova Križna jama) in kraško dolino Rakov Škocjan. Izjemna univerzalna vrednost Klasičnega krasa se kaže v geoloških in geomorfoloških pojavih in procesih – kraških pojavih, jamskem živalstvu in razvoju krasoslovja kot znanosti. Sedaj sledi postopek preverjanja in ocenjevanja kandidature s strani Centra za svetovno dediščino in posvetovalnega telesa IUCN. Mnenje oziroma predlog za odločitve o vpisu bo znan maja prihodnje leto.

Ostala območja:

- **Botanični rezervat Snežnik**

Vrh Veliki Snežnik je najvišja nealpska gora v Sloveniji. Tvori izrazito pregrado nad Kvarnerskim zalivom, zato na južnih pobočjih prestreže velike količine padavin. V Snežniškem pogorju je veliko zaprtih kraških dolin in kont, v katerih se ob brezvetrju zadržuje težji hladen zrak, kar povzroča značilni temperaturni in vegetacijski obrat z zgovornim imenom - mrazišče. Snežnik ima lepo izražene vegetacijske pasove, z višino 1796 m sega tudi v visokogorski pas, torej nad drevesno mejo. Flora vrha Snežnika je že zbujala pozornost botanikov. V obdobju zadnje ledene dobe so bile tukaj ugodne razmere za rast alpskega rastlinja, ki je bilo prilagojeno nizkim temperaturam, tako je rastlinstvo na Snežniku ostanek (otok) alpskih rastlin, ki so se po ledeni dobi umaknile v višje dele Alp. Zaradi posebne naravne lepote in izredno bogate flore je bil vrh Snežnika leta 1964 zavarovan kot botanični rezervat, njegova površina meri 196 ha. Snežnik je pravi botanični raj, saj lahko, odvisno od letnega časa, vidimo rastline, ki so redke v merilu Slovenije ali pa omejene le na snežniško območje. Med drugim lahko opazimo pljučarja (*Lobaria pulmonaria*), planinski pelin (*Achillea alpinum*), planiko (*Leontopodium alpinum*), kranjsko trinijo (*Trinia carniolica*), dinarsko smiljko (*cerastium dinaricum*) in številne druge redke rastline. Na območju Smrekove Drage je izjemno zanimiv pojav temperaturne inverzije, kjer si vegetacijski pasovi sledijo v ravno obratnem vrstnem redu kot velja po pravilih. Na Snežnik vodi več planinskih poti, najbolj znana je pot iz Sviščakov. Poleg teh pa je na Snežnik možen dostop iz smeri Grde drage, Gašperjevega hriba in Grčevca.

RASTLINSTVO IN ŽIVALSTVO DESTINACIJE:

- **Rakec škrgonožec (*Chirocephalus croaticus*)**

Posebnega prebivalca najdemo prav v presihajočem jezeru. V vodah Petelinjskega jezera lahko spomladi opazimo majhnega rakca škrgonožca (*Chirocephalus croaticus*). Ta prebivalec je endemit Petelinjskega jezera, kar pomeni, da lahko to vrsto rakca na celem svetu najdemo le v tem jezeru.

- **Človeška ribica (*Proteus anguinus*)**

Endemit na tem območju je tudi zelo znana človeška ribica ali močeril (*Proteus anguinus*), ki živi v podzemnih vodah Dinarskega krasa od porečja Soče v Trstu do reke Trebišnice v Hercegovini, kar mu daje naziv endemit Balkana. Je edini predstavnik jamskih vretenčarjev v Evropi.

Projekti na tematiko naravnih območij:

- **KRAS.RE.VITA**, sklad ESRR.

Gre za operativni program za izvajanje Evropske kohezijske politike 2014-2020, katerega glavni tematski cilj je »Ohranjanje in varstvo okolja ter spodbujanje učinkovite uporabe virov« in prednostna os: »Boljše stanje okolja in biotske raznovrstnosti. Naziv prednostne naložbe: »Varstvo in obnova biotske raznovrstnosti in tal ter spodbujanje ekosistemskih storitev, vključno z omrežjem NATURA 2000 in zelenimi infrastrukturami«.

Vrednost projekta znaša skoraj 4,9 milijona evrov, sofinanciran pa je v vrednosti 4,7 milijonov evrov. Vodilni partner projekta je Javni zavod Notranjski regijski park. Drugi partnerji v projektu so Zavod RS za varstvo narave, Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije, Zavod Znanje Postojna ter občini Postojna in Logatec. Cilj projekta je izboljšati stanje ciljnih habitatnih tipov in vrst na Natura 2000 območju Notranjski trikotnik, ki zajema območji Cerkniškega jezera in Planinskega polja. Z različnimi ukrepi se bo neposredno na terenu izboljšalo stanje in revitaliziralo kulturno krajino na 232 hektarjih površine. V okviru projekta se bo na Cerknškem polju obnovilo dvojni okljuk Stržena na Belem Bregu, ki je bil v preteklosti reguliran, na Planinskem polju pa se bo zasulo osuševalni jarek in odkopalo zasute naravne depresije. S tem se bo izboljšalo stanje habitatnega tipa presihajoča jezera in vrst kostanjevka ter mala tukalica.

Z vzpostavitvijo rednega gospodarjenja s kmetijskimi zemljišči bo poskrbljeno za habitatne tipe vlažni travniki z modrim stožkovjem, bazična nizka barja in hidrofilna visoka steblikovja ter za vrste kosec, pisana penica, veliki pupek in travniška morska čebulica. Z ureditvijo kala se bo izboljšal habitat hribskega urha. Za navadnega netopirja bo izveden ukrep čiščenja gvana in vzpostavitev lažjega dostopa do rodniške kolonije. V okviru projekta bodo razbremenjeni najboljčutljivejši deli projektnega območja zaradi pritiskov obiskovanja, in sicer z vstopnimi točkami, učnimi potmi, ornitološkimi opazovalnicami, vstopnimi mesti za čolnarje in parkirišči za obiskovalce. Vzporedno z izvajanjem konkretnih aktivnosti na terenu se bo s komunikacijskimi aktivnostmi dvignila naravovarstvena zavest lokalne in širše javnosti. Projekt sledi izhodiščem Operativnega programa za izvajanje evropske kohezijske politike za obdobje 2014-2020 in je eden od prednostnih projektov za izvedbo v okviru Programa upravljanja območij Natura 2000 (2015–2020).

PROJEKT CARNIVORA DINARICA

Osnovni namen projekta Carnivora Dinarica je izboljšanje varstvenega stanja velikih zveri, evrazijskega risa, volka in medveda, na območju Nature 2000, bolj natančno na območjih Javorniki - Snežnik in Notranjski trikotnik v Sloveniji ter območju »Gorski kotar i Sjeverna Lika« na Hrvaškem. To je sklenjeno čezmejno gozdno območje, edinstveno v Srednji Evropi, kjer je prisotnih še okoli 20 risov, 60 volkov in 700 medvedov. Ohranjanje njihove dolgoročne prisotnosti je izjemnega pomena za varovanje biodiverzitete in ekosistemov čezmejnega prostora Slovenije in Hrvaške. Pri tem je ključnega pomena prav meddržavno sodelovanje.

PROJEKT NATURE&WILDLIFE

Projekt bo na čezmejnem območju Dinarskega krasa razvil turistični produkt doživetja narave in divjih živali, ki bo v največji meri sledil smernicam odgovornega ravnanja z naravo, še posebej rabe rjavega medveda v turizmu. Območje predstavlja obsežen sklenjen gozdni masiv na obeh straneh meje, ki je del severnih Dinaridov. Gre za eno redkih območij v Evropi, kjer so še ohranjene vse tri vrste velikih zveri (medved, ris, volk). V tematski čezmejni turistični produkt bodo na inovativni način združevali izjemno naravno in kulturno dediščino, jo nadgradil z interpretacijo in novo infrastrukturo za obiskovalce ter tako povečali privlačnost destinacije za specifične ciljne skupine obiskovalcev, ki povprašujejo po zelenih produktih.

Projekt se izvaja v okviru programa INTERREG V-A Slovenija – Hrvaška; vodilni partner je RRA Zeleni kras, ostali slovenski partnerji pa so še občina Pivka, Javni zavod za kulturo, turizem in medgeneracijsko sodelovanje Snežnik in Jezerski hram – Zavod za ohranjanje naravne in kulturne dediščine Cerknica.

Opišite pozitivne in negativne vplive turizma, kot so:

- + prispevek k urejanju in zaščiti območja: v denarju (npr. dohodek od turizma ali davkov/dovoljenj/koncesij) ali v naravi (npr. turisti-prostovoljci, ki pomagajo zaščititi gnezdišča želv);
- + prispevek lokalnega prebivalstva k spoštovanju narave;
- degradacija zaradi turizma (smeti, erozija prsti zaradi poti, vznemirjanje divjih živali);
- izguba biotske raznovrstnosti (npr. zaradi infrastrukture, hotelov, igrišč za golf, gradnje letališč);
- pojav eksotičnih vrst.

Pozitivni:

- večja prepoznavnost pomena naravnega okolja
- zavedanje o varovanju narave
- trajnostni turizem kot ekonomska priložnost za lokalno prebivalstvo

Negativni:

- povečanje turistične obremenjenosti okolja
- odtujenost lokalcev in turistov

1.1.2 Hidrologija in geologija

Opišite obalne vode, reke, jezera, slapove itn. ter vse pomembne gore, vulkane, kanjone, soteske, plaže in druge geološke oblike (soline), ki imajo poseben pomen.

REKE

- **Reka**

Reka (tudi Notranjska Reka, Velika voda) je reka v jugozahodni Sloveniji, največja in najdaljša ponikalnica v Sloveniji. Izvira kot Vela voda v gozdnatem hribovju severno od vasi Klana na Hrvaškem in teče po ozki, gozdnati grapi proti severozahodu. Južno od vasi Zabiče se njena dolina razširi in reka teče mimo Ilirske Bistrice ves čas proti severozahodu. Pri Topolcu vstopi v ožjo dolino, po kateri teče po severnem robu Brkinov vse do Gornjih Vrem, kjer je v apnencih izoblikovala širšo slepo dolino. V zadnjem delu toka se je vrezala v ozek kanjon, na njegovem zahodnem koncu pa ponikne v Škocjanskih jamah. Del vode Reke pride ponovno na površje po 35 km podzemnega toka v izvirih reke Timave pri vasi Štivan v Italiji. Kot ponikalnica v Škocjanskih jamah je celotno porečje reke Reke vplivno območje UNESCO Škocjanskih jam.

Gre za ornitološko pomembno območje, kjer na vlažnih in poplavnih travnikih, manjših močvirjih, trstičjih in obrežjih Reke gnezdi kosec (*Crex crex*), ki je globalno ogrožena vrsta ptice, mala bobnarica (*Ixobrychus minutus*), prepelica (*Coturnix coturnix*), vodomec (*Alcedo atthis*), čebelar (*Merops apiaster*) in ostale redke vrste ptic. Poplavni in močvirni travniki so zlasti v submediteranskem svetu Slovenije izrednega pomena, saj predstavljajo dragocen in redek habitat številnim ogroženim rastlinskim in živalskim vrstam, med njimi npr. strašničnemu modrinu (*Maculinea teleius*), globalno ogroženi vrsti metulja. Tako v florističnem kot tudi v faunističnem smislu pa so zanimiva toploljubna pobočja in mestoma prepadna ostenja, nastala kot posledica nariva snežniške apnene gmote na flišnato dolino Reke.

- **Pivka**

Reka Pivka in njen poplavni svet povezuje kamninsko razgiban svet v enotno območje. Pivško podolje je neke vrste ločnica med Črnim in Jadranskim morjem. Njen največji pritok je Nanoščica. Sklenjen površinski tok reke Pivke se začne ob visokih vodah pri Zagorju v občini Pivka. Njen glavni izvir je v kraški globeli zahodno od Zagorja. Iz porečja Pivke odtekajo vode po dveh poteh. Visoke se prelivajo na površje in napolnijo strugo reke Pivke, ki teče sklenjeno od Zagorja do ponorov pri Postojnski jami. Nizke pa se pretakajo podzemno neposredno proti Planinskemu polju. Dolžina celotnega podolžnega profila znaša 26 km, od tega je več kot polovica toka nestalnega. Poplave na reki Pivki povzročajo tako kraške kot tudi površinske vode in so sezonske. Zaledja reke Pivke ne moremo natančno določiti zaradi pojava bifurkacije. Voda se namreč v izvire odvaja iz različnih zakraselih območij, zato razvodnice ne določimo po slemenih vzpetin, otežen pa je tudi izračun specifičnega odtoka. Struga se napolni le ob močnejših deževjih, ko se aktivirajo tudi občasni izviri. Spomladi in poleti ob višku padavin Pivka tudi poplavlja. V povprečju nastane okoli 5 poplav na leto, prevladujejo pa kratkotrajne poplave, ko voda vztraja na poplavljenem območju največ tri dni. Z namenom preprečitve poplav so v preteklem obdobju regulirali ves zgornji tok Pivke, vendar kljub melioracijami niso mogli odpraviti poplav. Glede na meritve parametrov, ki so se ugotavljali pri izvajanju Monitoringa kakovosti površinskih vodotokov v Sloveniji v letu 2006, letne povprečne vrednosti fizikalno-kemijskih parametrov na merilnem mestu v Postojni niso presegale mejnih vrednosti, predpisanih z Uredbo o stanju površinskih voda (Ur. l. RS, št. 14/09). Za vodotok je bilo ugotovljeno dobro kemijsko stanje.

- **Unica**

Unica je kraška reka, ki izgublja vodo v številnih ponorih. Izvira v Planinski jami, kjer se v največjem evropskem podzemnem sotočju združita reki Pivka in Rak. Po 1,5 km toka pridobi vodo iz pritoka Malenščica in hudournika Škratovke. Na jugovzhodnem robu polja Unica ponikne v številnih ponorih: Mrčonovi ključi, Milavcovi ključi, Žrnki, Ribce, Dolenja loka, Laška žaga. Poplave so najpogostejše jeseni in trajajo povprečno mesec na leto. Ob višjih vodah se ojezeri tudi severni del Planinskega polja, voda pa odteka v t. i. Putikovi štirni. Unici se po nekaj kilometrih površinskega toka iz zatrepne doline pridruži reka Malenščica, ki skupaj z njo ponikne v podzemlje.

- **Nanoščica**

Reka Nanoščica izvira v narivu gore Nanos, izpod katere v več povirjih izviri vodotoki. Najpomembnejši izvir je Globoščak, z leve strani pa se v Nanoščico stekajo še potoki Žabovec, Podnanoščica (Šmihelski potok) in številni manjši potoki iz Zagonskih brd ter z desne potok Mrzlek pod Hraščami. Z južnega obrobja območja, na stiku z Orehovskim krasom, dobi Nanoščica močan pritok Korentan. Reka Nanoščica se pred Postojno zlije z reko Pivko. Vode severno od Nanoščice odtekajo v Vipavo in nato v Jadransko morje, zaradi tega je v tem primeru mogoče določiti razvodnico med povodjema. Na aluvialnih ravninah ob Nanoščici najdemo podtalnico tik pod površjem, zato so tu razvita obsežna močvirja. Kraški izviri na obrobju kotline pa ob obilnem deževju izdatno zalivajo območje ter tako prispevajo k rednim poplavam, kar je sicer značilnost celotne Pivške kotline.

- **Cerkniščica**

Edini daljši površinski dotok Cerkniškega jezera je več kot 30 km dolga Cerkniščica, v katero se zbirajo vode z roba Otavske, Vidovske in Bloške planote. Cerkniščica izvira v hribovitem področju Svetega Vida in Cajnarjev, izliva pa se v Jamski zaliv. Zgornji del doline je ozek in globok, od Cajnarjev do Begunj je dno doline širše, bolj ravno in prekrito z rečnimi naplavinami. Na tem delu Cerkniščica pogosto poplavlja.

- **Obrh**

Obrh je slovenska reka ponikalnica, ki izvira in ponikne na Loškem polju v občini Loška dolina. Spada med vodotoke iz porečja Ljubljaničice. Izvorna kraka reke sta Mali Obrh in Veliki Obrh (s pritokoma Brežiček in Viševski Brežiček). V vodotok s skupnim imenom Obrh se združita

zahodno od naselja Pudob. Na severozahodnem, apnenčastem delu polja, Obrh začne ponikati v številnih ponikvah, višje vode pa tečejo skozi jamo Golobino. Voda odteka v 2 km oddaljene izvire na jugovzhodnem obrobju Cerknškega polja.

JEZERA

- **Cerkniško jezero**

Cerkniško jezero je eno največjih presihajočih jezer v Evropi. Vsako leto se pojavi na kraškem polju, ujetem med Javorniki na eni ter Bloško planoto in Slivnico na drugi strani. V suhem delu leta jezero izgine, tako da je tu v enem letu moč na istem kraju veslati, ribariti, se sprehajati in kositi travnik!

Jezero se na Cerknškem polju praviloma zadrži okoli devet mesecev na leto. Navadno se voda razlije po površini dobrih 20 km², ko pa je vode največ, površina jezera meri skoraj 30 km². Ko je polno, je Cerknško jezero največje jezero v Sloveniji.

Cerkniško jezero je prvič omenjeno že v antiki, na zemljevidih Evrope pa se pojavlja vse od 15. stoletja. V njegovo delovanje se je prvi poglobil Janez Vajkard Valvasor, kar mu je prineslo članstvo v londonski Kraljevi družbi. Tu je zibka krasoslovja in terminov, kot sta kraško polje in presihajoče jezero.

Pomen presihajočega Cerknškega jezera torej daleč presega meje Slovenije. Danes je Cerknško jezero, skupaj z Rakovim Škocjanom in Križno jamo, razglašeno za mednarodno pomembno mokrišče – Ramsarsko območje, zaradi pomena za življenje ogroženih ptic pa še za Natura 2000 območje.

Tu so opazovali 276 vrst ptic - polovico vseh evropskih vrst; tu živi 45 vrst sesalcev – polovica vseh evropskih vrst; tu leta 125 vrst dnevnih metuljev – slaba tretjina vseh evropskih vrst; tu se mresti tudi 15 vrst dvoživk – skoraj četrtina vseh evropskih vrst dvoživk ... Biotska pestrost tega območja je res izjemna!

S presihajočim Cerknškim jezerom je že od nekdaj povezan tudi človek. Z obilico rib in divjadi je Jezero privabljal in preživljalo ljudi od kamene dobe dalje. Generacije marljivih rok so ne nazadnje sooblikovale značilno krajino na vlažnih tleh jezerske kotanje in z vzdrževanjem poplavnih travnikov še danes zagotavljajo življenjski prostor ogroženim rastlinam in živalim.

- **Pivška presihajoča jezera**

Kraška polja zgornje Pivke so polna bruhalnikov in izvirov, ki napolnijo jezera ob večjih deževjih ter ostanejo polna le del leta. Poleti, ko vode ni, postanejo jezera pisani travniki z bogatim rastlinjem, ki se je prilagodilo tem razmeram. Pivška presihajoča jezera so razporejena po celotni Pivški kotlini. Na zračni dolžini 15 kilometrov jih najdemo kar 17, kar je edinstveno v celi Evropi. Najdemo zelo velika, pa tudi majhna. Nekatera imajo višjo nadmorsko lego, nekatera se napolnijo le ob izdatnih deževjih,... Začnejo se z najbolj severnim jezerom imenovanim Jeredovce in zaključijo na jugu s Šembijskim jezerom.

- **Bloško jezero**

Bloško jezero je ena izmed najbolj priljubljenih izletniških točk na Blokah za kolesarje, sprehajalce in pohodnike. Pozimi, ko njegova gladina zamrzne, privablja navdušene drsalce. V poletnih dneh, ko se voda primerno ogreje, privabi v svoj objem kopalce, razposajeni otroci pa ob njem radi preživijo poletne počitnice ob raznih aktivnostih, ki jih organizirajo ob jezeru. Ob obali je urejeno otroško igrišče in tudi ribiči tu najdejo svoj košček raja.

Jezero je umetnega izvora, nastalo je z zajezitvijo potoka; okoli leta 1970 so to naredili prizadevni turistični delavci.

Na začetku prejšnjega desetletja pa je občina Bloke pristopila k celoviti ureditvi jezera in njegove okolice ter ureditvi prometne in okoljske infrastrukture.

- **Klivnik in Mola**

Potem ko je v reki Reki v 70. letih prejšnjega stoletja zaradi odplak iz Lesonita, Tovarne organskih kislin, vojašnic, mesta in drugod živelj povsem izumrl, sta ilirskobistriška občina in republika začeli ukrepati tako, da so pristojni najprej zgradili zadrževalno jezero Mola, nekaj let kasneje pa še Klivnik. V obeh je na območju 110 hektarjev prostora za več milijonov kubičnih metrov vode, ki jo ob nizkem vodostaju reke spuščajo v Reko. Z obema jezeroma, pa tudi z reko Reko, upravlja Vodnogospodarsko podjetje Drava s Ptuja. Na jezerih je precej razvit ribolovni turizem, v letu 2020 pa se bo odvil LAS projekt na temo ribolovnega turizma z izgradnjo pomolov ter ureditvijo izposojevalnice za čolne.

SLAPOVI

- **Slap Sušec**

V starem delu mesta Ilirska Bistrica se nahaja presihajoči slap Sušec, ki priteče izpod Snežniške planote. Sušec je kraški izvir v apniških stenah, ki pada čez skočilnike v manjših slapovih. Pojavi se le ob večjih deževjih, medtem ko ob sušnem obdobju presahne. Ko je vode dovolj, se iz strme stene zliva vodna pahljača enega najlepših slapov, zelena podlaga mahu in belina razpenjene vode pa mu dajeta posebno milino. Slap je najlepši v jesenskem in zimskem času, saj je takrat največ padavin. Ker pa je večina časa suh, pa je po tem dobil tudi ime.

GORE

- **Snežnik**

Snežnik (1796 m) je široka, velika kraška planota (85 km²), ki proti severozahodu preide v Javornike, proti jugovzhodu v Gorski kotar, na severozahodni meji na Zgornjo Pivko, na jugozahodu na dolino Reke, na vzhodu na Babno polje in Loško dolino.

Snežnik se omenja že pri rimskih piscih, Mons Albius (Bela gora). Valvasor Snežnik omenja kot mogočno markantno goro. Na skrajnem jugozahodu Loške doline stoji odlično ohranjen grad Snežnik prvič omenjen leta 1268. V gradu se nahaja zbirka stilnega pohištva iz 18. in 19. stoletja, v bližini gradu je tudi muzej z lovsko in polharsko zbirko. Ko je narastla potreba po oglju in lesu, so nastala začasna gozdarska naselja Sviščaki, Mašun in Leskova dolina. V Leskovi dolini so leta 1873 ustanovili tovarno za suho destilacijo bukovega lesa. Iz časa med obema svetovnjima vojnama so po planoti raztreseni ostanki italijanskih kasarn in bunkerjev ko je tu potekala italijansko-jugoslovanska meja, določena po rapalski pogodbi. Čez Snežnik poteka Evropska pešpot E-6.

Snežnik je znan po svoji zanimivi flori, ki je v fitogeografskem in ekološkem oziru izredno pestra. Na njem najdemo uspevati več v Sloveniji redkih ali celo samo na Snežnik omejenih rastlin ter ekološko in floristično zelo različne rastlinske združbe. Še do nedavnega so predel nad Ilirsko Bistrico poraščali številni kraški travniki z najbolj značilno združbo nizkega šaša in skalnega glavinca (*Carici humilis-Centaureetum rupestris*), ki so nastali po izkrčenju rastišč malega jesena, črne gabra in puhastega hrasta (*Fraxino orni-Ostryetum*, *Seslerio autumnalis-Ostryetum* in *Ostryo-Quercetum pubescentis*). Ti se dandanes zaradi postopnega opuščanja paše in košnje žal prehitro zaraščajo. Nad njimi se razprostirajo obsežni jelovo bukovi gozdovi v dinarski obliki (*Omphalodo-Fagetum*), v številnih depresijah, kjer prihaja do temperaturnega obrata, pa prevladuje združba smreke z modrim kosteničevjem (*Lonicero caeruleae-Piceetum*) ali s tevjem (*Hacquetio-Piceetum*). O ohranjenosti altimontanskih gozdov priča tudi bogato razvita lišajška flora.

Pogorje Snežnika je poznano tudi po bogatem živalstvu. Težko dostopni in dokaj neokrnjeni gozdovi nudijo življenjski prostor številnim živalskim vrstam, med katerimi tudi trem največjim plenilcem, in sicer medvedu (*Ursus arctos*), volku (*Canis lupus*) in risu (*Lynx lynx*).

Na 41. zasedanju UNESCO-ve svetovne dediščine, ki se je odvijalo v Krakovu na Poljskem med 2. in 12. julijem 2017 je bil del Snežnik (Ždrocle)(45°57'27"N 14°46'41"E) dodan kot čezmejna razširitev območja svetovne dediščine »prvotnih bukovih gozdov Karpatov in drugih regij Evrope«, ki se sedaj razteza čez 12 Evropskih držav.

- **Nanos**

Nanos je visoka kraška planota v gorski pregraji, ki ločuje celinski del Slovenije od Primorja. Je 12 km dolga in do 6 km široka kraška planota s strmo odrezanim robom, imenovanim Pleša. Poleg Snežnika je najbolj značilna gora na Notranjskem.

Na vzhodni strani ga ločuje predjamski prelom od kraške planote Hrušice, na zahodu pa ga dolina Bele loči od planotastega Trnovskega gozda. Strma, na zahodni strani prepadna od 500 do 700 m visoka pobočja, ga ločijo od Vipavske in Pivške kotline, zložnejši dostop je le s severne strani. Površje planote je razjedeno v podolgovate dole, vrtače in kopaste vrhove, od katerih se najvišje vzpne Suhi vrh (1313 m) na jugovzhodu. Prevladujejo nadmorske višine okrog 1100 m, zahodna polovica je nižja (800-950 m) in manj kamnita.

Gozdnato planoto obiskujejo planinci in jadralni padalci. Nanos prečkata Slovenska planinska transverzala in Slovenska geološka pot. Na razgledni točki Pleša (1262 m) stoji televizijski pretvornik, v bližini je Vojkova koča.

- **Slivnica**

Gora Slivnica se nahaja na vzhodni strani Cerkniskega jezera nad naseljem Cerknica. Oblo sleme se dviga od Gradišča (858 m) do najvišjega vrha Velike Slivnice (1114 m).

Južna in jugozahodna pobočja so nerazčlenjena in delno porasla z listnatim in iglastim gozdom. Severna pobočja se strmo spuščajo proti dolini Cerknishčice. Z vrha hriba, ki ga sestavljata jurski dolomit in deloma zakraseli apnenec, je lep razgled na Cerknishko jezero, Notranjsko podolje in okoliške planote. Ob vznožju Slivnice je več kraških izvirov.

Tik pod vrhom je oskrbovan planinski dom, ki je dostopen po označenih poteh, pa tudi po cesti. Slivnica je privlačna točka za zmajarje in jadralne padalce. Junija cveti na Slivnici kranjska lilija (*Lilium carnolicum*)

Pod vrhom Slivnice je Coprniška jama, ki jo je opisal že Valvasor. Iz jame se pozimi dviga topel in vlažen zrak. Vlaga se kondenzira v meglo, kar je pripomoglo k nastanku povedk o coprniškem domovanju na Slivnici. V mnogih povedkah se Slivnica omenja kot shajališče coprnic, ki so jih obtoževali, da delajo nevihte, točo, jemljejo mleko kravam, z uroki povzročajo bolezni in škodo, se spreminjajo v živali, letajo na metlah, imajo zveze s hudičem...

- **Sv. Trojica**

Sveta Trojica je hrib na obrobju Javornikov, ki se s svojimi 1123 m ponosno dviguje nad Pivško kotlino. Je eden lepših naravnih biserov v okolici Pivke, ki privablja obiskovalce iz cele Slovenije, pa tudi iz tujine.

Dostop na vrh Svete Trojice je možen z več strani, najbolj znani pa sta izhodiščni točki v Petelinjah pri Pivki in v vasi Trnje pri Pivki. Zložna hoja traja iz petelinjske smeri skozi Slovensko vas ter ob obrobju presihajočega Petelinjskega jezera dve do tri ure. Iz Trnja pa nas čaka še 3,5 km prijetne vožnje po dobri makadamski cesti do izhodišča za vzpon. Sama pot ni

zahtevna, je dobro označena in se vzpenja v senci borovega in bukovega gozda skoraj vse do vrha.

KANJONI; SOTESTKE

- **Iška in Zala**

Kristalno čisti rečici Iška in Zala sta svoji strugi vklesali v slikoviti soteski na skrajnem severnem delu Notranjskega parka in s svojim značajem na Notranjsko vnesli pridih alpskega sveta. Iška izvira v povirjih na robu Bloške planote in se od tu v ozki soteski, vrezani globoko v dolomit, prebija proti severu. Z obeh strani jo napajajo bistri potočki, najdaljša in najbolj razvejana med njimi sta Opečnik in Črni potok.

Zala izvira pod Vidovsko planoto. Na svoji poti proti Iški, s katero se združi v Vrbici, je ustvarila slikovito dolino z značajem soteske, kjer številne brzice, slapišča in slapovi mrzlo rečico polnijo s kisikom in otežujejo prehodnost doline.

Rečici z alpskim značajem, nad katerima se dvigajo prepadne karbonatne stene z značilnim rastjem, sta zaradi neokrnjenosti in naravovarstvenega pomena del Natura 2000 območja. Največja globina sotesk je 300 metrov, največji slap meri 30 metrov.

Opišite pozitivne in negativne vplive turizma:

Pozitivni:

- dvig zavedanja o pomenu in možnostih za lokalno prebivalstvo
- dvig obiskovalcev, ki pomeni nove priložnosti za domačine

Negativni:

- povečano tveganje za degradacijo okolja
- izguba avtentičnosti

1.1.3 Pokrajina in razgledi

Opišite pokrajino destinacije in slikovite razglede (naravne ali umetne), kot je kulturna krajina.

Destinacija se nahaja na tipičnem kraškem terenu, kar pomeni, da je pod celotnim ozemljem apnenec, ki s svojimi pojavnimi oblikami ustvarja površje. V primerjavi z ostalimi kraškimi območji v Sloveniji, se na tem območju mešajo vplivi celinskega in mediteranskega kulturnega in naravnega okolja. Pri temu ima posebno vlogo tudi visoki kras, ki s svojimi planotami Snežnikom, Javorniki, Nanosom in Blokami ponuja številne nepozabne razglede na območje Kvarnerskega in Tržaškega zaliva, Ljubljane, Alp ter lokalnih kraških polj in planjav. Pokrajina je v veliki meri pokrita z gozdom, ki se delno meša s travniki. V zadnjih letih beležimo porast drobnice, ki je bila pred stoletji glavna poljedelska panoga na tem območju. S tem so travniki dobili ponovno življenje tudi iz vidika kulturne krajine.

Opišite pozitivne in negativne vplive turizma, kot so:

- + ohranitev/obnova kulturne krajine zaradi obiska turistov;
- gradnja hotelov in igrišč za golf, dirkališč in drugih zanimivosti.

Pozitivni:

- vzpostavljanje novih trajnostnih kultur (drobnica, urejanje okolja, skrb za travnike in gozdove)

- pogozdovanje krasa

Negativni:

- prisotnost vojaških vadbišč Poček in Bač

- umeščanje infrastrukturnih vsebin (avtoceste) v krajino.

1.1.4 Hrup in osvetlitev

Opišite vire hrupa in svetlobe na destinaciji, ki so povezani s turizmom, kot so cestna razsvetljava, letališča, avtoceste, dogodki, električni generatorji itn.

Na destinaciji sta hrup in osvetlitev vezana predvsem na cestne povezave, vendar se je v zadnjih 5 letih veliko cestne razsvetljave v občinah zamenjalo s trajnostnimi svetili, ki oddajajo manj svetlobe in gorilo le v manjšem delu. Velik hrup povzroča promet na relaciji AC kraka Primorke, vendar so z izgradnjo protihrupnih ograj v letu 2019 na območju Postojne in Unca deloma rešili in zmanjšali vpliv na lokalno prebivalstvo. Onesnaževalec v tem pogledu je zagotovo SV, ki s prisotnostjo na vojaških vadbiščih v regiji povzroča hrup, ki je moteč predvsem v poletnih mesecih ter v nočnem času (v obdobju trajanja vojaških vaj). Industrija je v regiji manj prisotna, nahaja se predvsem v industrijskih conah, ki so oddaljene od turističnih lokacij.

Opišite pozitivne in negativne vplive turizma, kot so:

- + zmanjšanje (industrijskega) hrupa in svetlobnega onesnaženja zaradi turizma;
- helikopterski prevozi;
- osvetlitev plaže (vznemirjanje živali, kot so na primer želve).

Pozitivni:

- manj svetlobnega onesnaževanja z zamenjavo novih svetil
- spodbude lokalne iniciative za zmanjšanje delovanja SV
- zmanjšanje osvetlitve zunanjih elementov (npr. gradov)

Negativni:

- povečanje prometa zaradi obiskovalcev, ki prinaša več hrupa in ostalega onesnaževanja
- novi obrati, ki so osvetljeni dlje v noč.

1.1.5 Kakovost zraka in promet

Opišite glavne prometnice in kako promet, ki se vije po njih, vpliva na kakovost življenja v destinaciji ter kakovost zraka. Navedite še druge vire onesnaženja zraka v destinaciji.

Destinacija je izjemno prepišna, kar posledično pomeni, da je zrak v regiji relativno dober. Zmanjšanje industrijskih obratov in usmerjenost v manjše obrate so botrovali temu, da se je onesnaževanje iz vidika industrije precej zmanjšalo. Na področju prometa regijo povezuje AC med Postojno in Ljubljano, ki je v poletnih mesecih precej obremenjena. Ostale občinske in regionalne ceste so v uporabi predvsem lokalnih prebivalcev, je pa v zadnjem času opaziti povečanje tovornega prometa – ukinitve nekaterih koridorjev pomenijo povečanje prometa na drugih. Občine so pričele z urejanjem P+R lokacij, npr. na Uncu, kjer se domačini zbirajo ter si delijo prevoz na delo. V letu 2019 so se pričele izvajati nove kolesarske povezave med ključnimi točkami v regiji (Postojna, Pivka) v letu 2020 pa so prevedene nove povezave do Ilirske Bistrice in povezave na Notranjskem (Bloke, Loška dolina, Cerknica – Krošnjarska kolesarska pot).

Opišite pozitivne in negativne vplive turizma, kot so:

- + izgradnja poti za mehko mobilnost;
- + vpeljava trajnostnih mobilnih sredstev za turiste, ki so na voljo tudi lokalnim prebivalcem;
- moteč promet, ki ga povzroča naval turistov v določenem obdobju;
- pomanjkanje parkirnih mest za lokalno prebivalstvo na račun turistov.

Pozitivni:

- izgradnja P+R postajališč, urejanje stacionarnega prometa
- izgradnja kolesarskih povezav

Negativni:

- povečanje prometnih obremenitev v poletni sezoni

1.2 Kultura

Na kratko opišite osrednjo snovno in nesnovno dediščino destinacije.

Na destinaciji se meša vpliv mediteranske in celinske kulture. Glavne kulturne ustanove v regiji so Notranjski muzej Postojna, Park vojaške zgodovine Pivka, Narodni muzej Slovenije, Pokrajinski muzej Koper ter manjši ponudniki in zbiratelji dediščine regije. Med pomembnejšimi kulturnimi spomeniki so gradovi (Predjama, Snežnik in Prem), lokalne zgodbe (Martin Krpan, tovorništvo in furmanstvo), med nesnovno kulturno dediščino pa prevladujemo pustni liki in karnevali (vpisani tudi v register nesnovne kulturne dediščine).

Opišite pozitivne in negativne vplive turizma, kot so:

- + ohranitev in zaščita za turistične namene;
- + dvigovanje ozaveščenosti;
- sprememba ali izguba lokalne (avtohtone) identitete in vrednot (kot je prilagajanje obredov itn. zahtevam turizma).

Pozitivni:

- ohranjanje in predstavitve kulture za turiste
- raziskave so bolj poglobljene z namenom pridobitve čim boljših podatkov

Negativni:

- možna izguba avtentičnosti zaradi prevelikega obiska nekaterih lokacij ali dogodkov (festivali, gradovi...)

1.3 Socialno-ekonomski in sociokulturni viri

1.3.1 Lokalno prebivalstvo

Na kratko opišite prebivalce destinacije, njihovo število, gibanje (rast/upad), glavne vire dohodka in narodno pripadnost (avtohtono prebivalstvo).

Prebivalstvo v regiji ostaja relativno nespremenjeno, giblje se okrog številke 55.000. Večina prebivalstva je slovenske narodnosti, zaradi bližine meje in velikega števila industrijskih obratov v preteklosti so se na tem mestu naseljevali ljudje iz različnih delov Slovenije in tudi Jugoslavije. Današnji prebivalci so tako mešanica vseh vplivov od Jugoslovanskih korenin do Slovenskih. Glavni viri prihodkov so zaposlitve v manjših obrtnih delavnicah in terciarnemu sektorju, delno je prebivalstvo še odvisno od zaposlitev v industrijskih obratih v Plami, Podskrajniku, LIVu.

Na splošno so prebivalci bolj zaprti in se držijo zase, v kolikor pa nekdo potrebuje pomoč običajno vedno priskočijo in pomagajo z nasveti ali usmeritvami.

Opišite pozitivne in negativne vplive turizma na lokalno prebivalstvo, kot so:

- + izboljšanje blaginje, državljankega udejstvovanja in ponosa;
- + turizem kot sredstvo miru;
- + krepitev skupnosti;
- neskladja med tradicionalno rabo zemljišč in lastninskimi pravicami;
- ekonomska neenakost (dohodek iz turizma se ne porazdeli enakomerno);
- kulturna nesoglasja/vznemirjenost zaradi vedenja turistov;
- pojav kriminala;
- delo otrok;
- (otroški) spolni turizem.

Pozitivni:

- nove možnosti za zaposlitve
- spoznavanje z novimi kulturami in ljudmi iz celega sveta

Negativni:

-možni negativni stiki s turisti, ki pustijo slab priokus za naprej
prenizka vključenost prebivalstva v turistični sektor

1.3.2 Zasebni sektor in lokalno gospodarstvo

Opišite organiziranost zasebnega turističnega sektorja (npr. število velikih in malih podjetij, društev, trgovinskih zbornic) in njegovo vpetost v lokalno gospodarstvo in turizem.

Primorsko-notranjska regija, je med gospodarsko šibkejšimi regijami v Sloveniji. Gospodarska rast je bila v 2016 nominalno za 4,1 % višja kot v 2015. Primorsko-notranjska regija je dosegla 3,8% gospodarsko rast.

V letu 2016 je bil povprečen BDP prebivalca 19.576 eur. Primorsko-notranjska regija je dosegla manj kot 75 % slovenskega povprečja.

Primorsko-notranjska regija izstopa po deležu v kmetijstvu ustvarjene BDV (6,4 %).

Opišite pozitivne in negativne vplive turizma, kot so:

- + okrepljeno podjetništvo;
- sezonsko delo;
- gospodarska odvisnost od turizma (če turizem predstavlja velik delež lokalnega gospodarstva);
- rast cen, še posebno nepremičnin.

Pozitivni:

- več možnosti za razvoj podjetništva in novih storitev (terciarni sektor)

Negativni:

- pomanjkanje delovne sile

- dvig cen najemnin zaradi oddajanja v turistične namene

1.3.3 Javni sektor

Opišite javne vire:

- naložbe v infrastrukturo (ceste, letališča, kanalizacija, električna itn.).

Občine destinacije vlagajo svoja sredstva v obnove cest, kanalizacijskih omrežij... Kot krovna regijska inštitucija skupaj z občinami Primorsko-notranjske regije izvajamo skupne večje projekte v Dogovoru za razvoj regij (izgradnje čistilnih naprav, kolesarskih povezav, cestnih križev...)

Opišite pozitivne in negativne vplive turizma, kot so:

- + prispevek k prihodkom države;
- + pospešitev naložb v infrastrukturo (boljše javne storitve, kot so kanalizacija, voda, odpadki, ceste, javni prevoz, telekomunikacije (internet) itn.);
- čezmerno investiranje v infrastrukturo, povezano s turizmom, in zmanjšanje investicij na kritičnih področjih, kot sta izobraževanje in zdravje.

Pozitivni:

- Lažja dostopnost za turiste in domačine

- Več vpliva na trajnostni vidik infrastrukture

Negativni:

- primarno mora biti infrastruktura namenjena domačinom

2. del: Razvoj, ki vpliva na turizem destinacije

2.1 Okoljska tveganja

Opišite okoljska tveganja, ki vplivajo na destinacijo, kot so pesticidi, tekstilna barvila, farmacevtski izdelki, vključno z vplivi rudarjenja in hidravličnega drobljenja za pridobivanje nafte/plina.

Na okoljska tveganja vpliva:

- povečano število kmetijskih zemljišč oz. intenzivno kmetovanje
- povečanje števila divjih zveri
- povečanje izpustov industrijskih obratov

2.2 Nevarnost naravnih nesreč

Opišite naravne nesreče, ki lahko prizadenejo destinacijo.

Med glavnimi naravnimi nesrečami so:

- poplave (visoke vode, ki prestopijo normalne vrednosti običajnih poplavnih območij)
- žled
- potresi (lega destinacije na prelomnici)
- požari (naravni in požari v mestih)
- vetrolom (izjemna prisotnost burje na večih lokacijah v destinaciji)
- toča in poletna neurja

2.3 Podnebne spremembe

Opišite vpliv ali pričakovani vpliv podnebnih sprememb na destinacijo, npr.:

- spremenjeni vremenski vzorci (skrajne vremenske razmere, temperature, količina padavin);
- dviganje morske gladine;
- znižanje snežne meje.

Destinacija bo podnebne spremembe občutila v vedno večjih ekstremih – tako v primerih suš kot tudi v povečanih primerih poplavnih območij. Glede na to, da se bodo krepili vsi ekstremi, je lahko pričakovati, da bodo podnebne spremembe vplivale tudi na turistični sektor. Delno lahko segrevanje ozrača čutimo že danes, saj je zaradi vse toplejših zim in posledično manj zimskih dni s snegom prišlo do ukinitve vseh večjih smučarskih središč v regiji (Kali, Sviščaki, Mašun). Zimski turizem je zaradi tega precej okrnjen. Možen pa bo tudi vpliv prevelikih suš ali poplav na obisk podzemnih jam – Nekaterih jam zaradi poplavljenosti rogov ali suhih podzemnih jezer ne bo možno obiskati.

2.4 Tveganja za zdravje in varnost

Opišite trenutno raven kriminala in goljufivih turističnih ravnanj (npr. nedovoljeni taksiji, nepooblaščen turistične storitve, turistične prevare itn.). Na kratko opišite tudi prometno varnost, varnost plaž in kopalnih voda, varnost turističnih dejavnosti in higieno živil.

Destinacija je relativno varna in ne beležimo goljufivih turističnih ravnanj. Glede varnosti so najbolj kritične točke AC povezave, ker je zaradi povečanja prometa v poletnih mesecih vsak dan

manjša ali večja prometna nesreča na odseku med Postojno in Uncem ali Razdrtim. Delno se bo stanje umirilo ob zaključku obnovitvenih del. Glede na to, da imamo v destinaciji manjše ponudnike so turistične dejavnosti varne in med turisti in ponudniki ne beležimo negativnih izkušenj (prevar goljufij, kraj). Izven Postojnske jame so turisti individualci, ki se počutijo izjemno varno (glede an izvedene ankete v preteklih letih)

2.5 Prostorski razvoj

Opišite prostorski razvoj, ki vpliva na destinacijo, a upravljanje destinacije nanj (v glavnem) ne more vplivati (npr. širjenje urbanih območij, gradnja pristanišča, intenzivno kmetijstvo, rudarstvo ...).

Prostorski razvoj poteka v skladu z zakonodajo, tudi kot upravitelji destinacije podajamo pripombe na OPN, OPPN ter poskušamo svetovati pripravljavcem glede najboljših rešitev za naprej.

Težavne so predvsem investicije države v cestno infrastrukturo in pogovori s SV glede vadbišč za vojaške vaje. Pri temu gre za delikatno ravnovesje med državo in lokalnim okoljem, turistični vidik je v veliki meri izpuščen iz načrtovanja.